

**Schrijven
kan niet meer,
dus Modderman
draagt vóór**

Door JOHAN POPPEN

Degene, voor wie ik eigenlijk was gekomen, gaf niet thuis. De onbekende voetstappen naar de achterdeur en de voor Finsterwoldse oren toch heel vertrouwd te achten roep „Volk!” hadden hem een heenkomen doen zoeken. „Joa man, 'n vrumde in hoes. Moar dommee zit e wel op vensterbaanke”. Natuurlijk, zo'n kat blijft bovenal nieuwsgierig. Gelukkig had zijn baas hem nu niet nodig om in zijn praatstoel op dreef te raken. Voor het afsteken van een monoloog hoef je immers maar het verzoek daartoe tot de heer J. Modderman Hzn. te richten. Wil zijn voordracht echter tot een dialoog uitgroeien, ja, dan zal de kat ter tafel moeten.

Ingewijden kennen het verhaal, onlangs nog eens summier in de UIT-bijlage van Deze Krant verschenen. Als voorbeeld van de manier, waarop een melkbezorger-opjaren (nu 88) zijn belevenissen langs de weg zo levendig mogelijk op papier placht te zetten. De rooie kater fungeerde bij het maken van gesprekken als inspiratiebron voor zijn baas. „Ik kon de dialogen zomaar opschrijven!” Een fenomeen, die poeie. Als hij de stem van het bloed placht te volgen en buiten op jacht ging, kon Modderman zijn pen wel laten rusten. Geén inspiratie. „Al haar ik dij pas neudeg in de haarst, as teneelseizoen weer begunde!”

En hoe ging dat dan? Moest het persé een rooie kater zijn? „Joa man, 'n Swaarde, doar heb ik het gevuil bie, dij is nait van mie”. In de loop van zo'n zestig jaren heeft hij zo'n tiental met die roestige tint de zijne mogen noemen. Ontstond er door de dood een vacature (niet elk exemplaar kon door middel van een halsbandje worden gedresseerd tot ongevaarlijk gedrag langs een drukbereden Klinkerweg), dan brachten de kleine advertenties uitkomst. „En din d'r op of. De vrauw was d'r nait altied veur, moar 't was mien inspiroatie ja”.

Het is nauwelijks nog voor te stellen, maar wellicht zijn er op dit moment nog lezers, die niet precies weten, wie de heer J. Modderman Hzn. is. Dan is dit nu dé plaats om met het

het voorval „pijnlijk” was en de betrokkene nog leefde. „Dij duurde ik ook gain aaner noam geven”. Maar verder vond men dorpsvoorvallen in al zijn schrijfwerk terug. Zoals dat mit de houd van Pa, beschreven in „Haarm Kenter zien eerste houdje”. En Nathan Gijn dan, de toneelnaam voor Jitskop Frank, de oudste Oost-Groningers nog wel bekend.

Modderman verrijst om de koopman qua allure en spraak raak te schilderen en de laatste regels worden zelfs gezongen: „Nathan Gijn, heel goedkoop en fijn”

EENACTERS

Zo is het gekomen, dat J. Modderman Hzn. tot een volksverteller en (toneel)schrijver werd. Zijn grepen uit het leven langs de weg werden gebundeld in een twaalfstal eenacters, van ernst tot luim, een dolle klucht zelfs. Een paar titels mogen tot de verbeelding spreken: „Haarm Kenter zien eerste houdje”, „De operoatsie”, „De olle vrek”, „Oet d'oorlogstied” („Knap in elkaar gezet”, schreef de Winschoter in aug. '45), „De zwentjesdriever”, „Debet aan de firma Meijer en Co”. Vermelding verdienen ook de streekfeuilletons „Zummer aan de diek” (ooit afgedrukt in Deze Krant) en het vervolg „Dou Appie laandarbaaier wor”, in 1971 dé leesattractie in het dorpsblad „De Proat-hörn”. De mensen missen zoiets nog elke dag...

„Debet aan de firma Meijer en Co” heeft Modderman, wat de grote lijnen betreft, in één nacht uit de pen laten vloeien. De vrouw wist van niks, lag te bed en de volgende morgen was er zomaar een stuk. Niet klaar, maar er kon mee gewerkt worden. Bijschrijven, schrappen en daar dan toch weer bij zetten, „dit is ten onrechte doorgehaald”. Dat is het ook wat Mod-

Jurjen Modderman met vrouw en rode kater: „mien inspiroatie”.

„'n Swaarde, doar heb ik het gevuil bie, dij is nait van mie”

derman nu zo vervelend vindt. Dat hij niet meer voor zichzelf leesbaar kan schrijven en daarin correcties kan aanbrengen. En dat is spijtig. Vooral, als je nog heel wat mooie ideeën hebt. Het zint hem niet, dat een ander die verhalen voor hem opneemt en dan uit-tikt. „'k Mout dat zulf...”. Helaas niet meer mogelijk. Staar op beide ogen maakt alleen de koppen in de krant nog leesbaar. Geen kleine letters meer.

„'k Heb ook een operette schreven: Sneeuwwitje, moar dij heb ik nooit oetgeven. D'r stonden schetsjes van aanern in. Dat is plagiaat, he”.

MILDE HUMOR

tacten binnen de dorpsgemeenschap. De muziek bijvoorbeeld. Tamboer was hij in militaire dienst in Assen en van die hoornblazerstijd heeft ook de plaatselijke fanfare nog geprofiteerd. „Ik heb zulm stokken moakt, veur de trommel. Dat is muziek veur mie”. Aan de wieg van TOG heeft Modderman eveneens gestaan. Toneelspele, niet te vergeten. „Wie gingen op toernee veur d'ollen van doagen. Den konnen ze kaizen oet drij dingen: poppekast, voordrachten en goochelen. Man, ik heb ook goocheloar west. Dat was mien aldermoelijkste. Ie konnen joe nooit 'n moal vergriepen, din was je achter de meet”.

stoomketel zet, twij melkkoelers, 'n melkcentrifuge, en laboratoriummaterioal. Dat heb 'k nóg.

Dou mos ik ook bouken bieholten, dat kon 'k hail nait doun, man. 'k Haar moar gewoon loager onderwies, 'k heb mie zulm wat biewaarkt, mit wat woordenboekjes en een beetje Duitse kranten. Ja, 'n stoer makkelk leven. En... wie dochten baaiden geliek, man, aans haren wie 't ja nait red. Zai het ook joaren toneel speuld. Joa man, veur de Vrouwelijke Hulpverlening en veur dei olle menskes. Dij wazzen aan raaze west en din stonnen wie kloar mit goochelboudel. Op teneel bie Van der Holt”.

nerwolle is...”. Weer een staaltje van milde humor, die Modderman zo eigen is. Joa man, mooi.

WOAR GEBEURD

Het mooiste is toch wel het verhaal van „mien pittje veur de melkwaa-gen”. Een hoogst intelligent dier, dat eigener beweging naar de volgende klant stapte. Moddermans voordracht gaat over de behandeling van zijn trouwe viervoeter wegens schurft. Daarvoor moest het beest zijn haardos kwijt: een inspannend proces, waarbij geregeld wasbeurten noodzakelijk waren. De verteller beleeft het allemaal weer, in stem en gebaar. Hij weet ook

heid hangen in het huisje te kijk. Nog maar korte tijd trouwens, want na 65 jaar is toch het moment van verhuizen naar een bejaardenwoning daar. De Moddermans zijn er content mee. Dit huis werd toch al te groot (ze hadden al drie keer per week hulp en eten van de Tjammie) en bovendien zou het lekken van het dak zeker de komende winter een groot probleem worden. Blij toe dus, om de nieuwe woonstee midden in het dorp. Niet alles kan mee. Zeker wel zelfvervaardigde schilderijtjes van de toren en van de woning zelf. Niet te koop. Anders zou hij weer de penseel aan dat onderwerp

moeten zetten en zo'n tweede keer wordt het nooit zo goed. Nog afgezien van het feit, dat je erbij moet kunnen zien...

Toen de blik nog „schaarp” was, heeft hij ook tekeningen gemaakt van „d'ollen” met crayon. Zacht bij het uitvloeien; nummer 3, als het op de kenmerkende lijnen aankwam. „Ik heb de rimpels bekeken, want dij veranderen ja elke twij joar”. Om te bewijzen, dat de gelijkenis met de pasfoto's treffend is, haalt hij het ook getekende contereitsel van burgemeester Harm Tuin („Dij hej je wel kend zeker”) voor de dag. Een markant hoofd, steil in de blik en in de bro. Zo was e, Modderman.

Tekenen en schrijven gaat dus niet meer. Ook het werk voor het dialectenbureau in Amsterdam heeft hij, op zijn 85e, moeten opgeven. De kleinzoon, die ook opa's krabbels over het weer voor het dagboek („Dat mout deurgoan”) uitwerkt, heeft dat baantje van hem overgenomen. „Dij zit nou mit dij kunsten. Mos ik elk joar n vroagenlieste invullen”. Het heeft bij dat bureau respect afgedwongen: dat Modderman dat zolang volhield, 45 jaren. Meer dan een halve mensenleeftijd. Een halve? Ja zeker. „n Mensenleeftijd staat tegenwoordig op zeuventeg. Wie baaiden hebben gelok had, mit 88 en 89 joar. Wie zitten al in twij percelen...”

ONNIE

Daar is de poeie dan toch. Aarzelend is zijn gesnuffel. Bereidheid om een dialoog aan te gaan is er geenszins. Vreemd volk over de vloer.

„Een kat is intelligenter den n hond. Hai is allenneg dodderg. As je zeggen: kom hier, din komt e nait. Moar verder kin je d'r mit proaten. Hier: „De olle vrek”, dat het de kat tegen mie zegd. Dizze hebben wie al acht joar. Onnie hait e. Noar ons jong, Onne. Dij was nog nooit benuimd”. Poeie haast zich weer buiten de deur. Geen gesprek mogelijk.

Met de Moddermans snijden we daarom meer familiere zaken aan. Er worden gevoelige snaren geraakt en daarom is het goed, dat de verteller zich een passende voordracht van Jan Boer weet te herinneren. Ook uit het hoofd: „Moeke's hannen”. Voar en moeke zitten aan het einde van de dag bijeen, gewagend van „berregoaanstied” en „boudel aan zied”. „Moeke's hannen, die even poeike aaien”. Uit het leven gegrepen.

Modderman zwijgt en recht de rug. „En doar hebben wie het leven mit sleten”. Stoer makkelk dus. „Joa man, joa”. Alle reden om, na deze demonstratie van een werkzaam leven, even achterover te leunen in de stoel. Voldaan gevoel. Wat zei die schilder „in Stad” ook maar weer, waar hij op visite was? De man had zo levensecht een deur geschilderd, je zou zweren, dat je er door naar binnen kon stappen. „Bie hom bin ik ja moar n prutser. Moar hai zee tegen mie: „Modderman, wat zijn we rijk?” Hoezo, meneer? „Nou dat we kunnen scheppen!” Joa, ik wil mie zulm nait op de borst sloagen, moar dat is wel zo!”.

is. Dan is dit nu de plaats om met het vermelden van zijn volkse bijnaam diens identiteit volledig te onthullen. Menigeen in Finsterwolde kreeg er een, in de meeste gevallen met een humoristische bedoeling. Al hóort dat er misschien in eerste instantie niet op: Stompie, Vingerbieter, Plakke Waait, Worrel.

En nu dus ook: Jurn Moatje. Om te onderstrepen, dat hij als bezorger-aan-huis van boter, kaas, eieren en melk een ieder zijn of haar deel gaf. Vaak méér dan dat: een proatje d'r bie, voor de klantenbinding. Dat vaak zoveel tijd in beslag nam, dat de volgende afneemster tekenen van ongeduld begon te vertonen. „Waar blief je wèl, man? Mien waskeketel kookt al!” Want Moddermans helpende hand reikte zelfs tot in de keuken. Nait wieder den dat soort potjes-op-het-vuur.

Hij zou van wat hij daar zag en hoorde geen misbruik maken. Wel dacht hij meer dan eens: „Dij mout aiglieks in mien toneelstok”. Tenzij

MILDE HUMOR

Mensen te kijk zetten in zijn stukjes? Nee. Vandaar, dat hij meer dan eens de opmerking hoorde, dat zijn humor zo „mild” was. Naar het leven getekend. „Moar zo wàs 't ook. Veur de communisten is elke boer 'n smeerlap. Moar dat is nait waar. Ik heb ze in mien verhoalen wel ais hekeld moar ook de gòje kaanten beschreven. Zo heb ik ais van 'n ol boer verteld, dat e van 't mannen noar de deel luip, eem bie 't volk laangs, mit de pittjes proaten, den weer noar de wringe. Van deel noar de wringe en doarop leunen, dat was boer zien waark, schreef ik. En dou haar ik ais twij vrachten kloaver in 'n zak, zo op de nekke, dij mos ik noar 'n woagen brengen. Dat zaag Huusman van de Goldhoorn en dou zee e tegen mie: „Da's aans wat, hè, as op wringe leunen!” Kiek, hai waas d'r nait kwoad om. Din haar e 't nait zègd. Hij kon 't vélen”. Hè, even hoesten.

Dat waren de boeren dan. Tijd om iets te vermelden van andere con-

achter de meet”.

„k Heb mie wel vergrepen, joa, ainmoal het zai n fout hollen, hur”. En hij wijst op zijn „assistente”, die hartelijk lacht, niet door enige wroeging gekweld. Het fijne verraden we niet van die truc, waarbij de voor het oog van Finsterwolde's volk verbrande tien gulden, als het verwisselen góed was gegaan, weer uit de portefeuille van de grote tovenaer tevoorschijn had moeten komen. Mis dus. „Kiek en din bin je de haile oavend een beetje nareg, hè”.

STOER MAKKEK

„Wie wazzen aaltied bezeg mit ons baaidend, aaltied. Ik heb 'n stoer makkelk leven had. Mijn bruir zee ais: „No most om elf uur nog botter moaken”. Din zat we tot oren tou in de melk. Dij room mos d'aander dag weer kaarnd worden. Dat was even noa de oorlog. Dou wuir we verplicht de melk te pasteuriseren. Mien schoonzeun, dij haar doar wel oog veur. Dou is d'r 'n

boudel. Op teneelbie Van der Holt”. Hij hoest nu staccato. „Kom, drink eerst dien thee even op”. Het kan niet missen: de „assistente” reikt hem op tijd een noodzakelijk attribuut aan.

In de strenge winter van '29 heeft Modderman zich ook in het jeugdwerk gestort. Dat was nog in de oude school: figuurzagen, timmeren, plakken. En de vrouw ging in de zomer met de jeugd op fietstocht naar Meppel. In één dag nog wel. Kom daar nu eens om. „Ie konnen zain, wat ook loater de gòjen worden zollen, dat zat d'r dou al in”. Modderman en de vrouw hebbèn na hun werkzame periode ook nooit de liefde voor het Finsterwoldse kind verloren. Een collecte voor dat doel vond bij hen altijd een gulle hand.

Een strenge opvoeding acht Modderman welbesteed aan de jeugd. En daar was Finsterwolde vroeger al rijk aan. Hij herinnert zich tenminste de loane, waar kroostrijke gezinnen woonden. „t Leek wel een riege kinderfebriekjes. Mouten ze mie nog ais vertellen, dat d'r gain industrie in Fin-

weer, in stem en gebaar. Hij weet ook de spanning weer op te roepen van het moment, waarop een wegwerker met verbazing het paard zijn totale haardos zag verliezen, als schudde het een te warme overjas af. Een mooi verhaal. Maar het kost enige inspanning.

Hij kucht verontrustend. Het stem opzetten bij de passage over de wegwerker heeft kracht gekost: „Hé man...!” In het verhaal bevond de man zich 50 meter ver weg. De verteller heeft getracht ook in de huiskamer die afstand „mit roupen” te overbruggen. Daardoor kriebelt de keel niet meer, die wordt zelfs pijnlijk. Uche. Hèhè. En dan de vraag: „Kèn 't zo?” Ja zeker. Het is mooi en beeldend verteld, terwijl Moddermans vrouw er nog aan toevoegt: „Waar gebeurd!” Wie had daaraan durven twifelen? Zulke dingen bedenk je niet, die gebeuren gewoon.

TEKENINGEN

Staaltes van eigen handvaardig-

Krintstoet en klompen

Een fragment uit „Appie” („Dat jonkje was ik zulm”).

„Waist wel, wel altied lekkere stoetjes het?” vragt Appie. „Wel den”, vragt Geert. „Mien ootje, hier achter op de loane. Zai het de stoetjes in n blikken oaker aan de beune hangen. Omdat t mor leeg onder de beune is, ken ze zittend op de stoule de oaker pakken en geven joe der aine oet”.

„Ik zol wel zo'n lekkere krintstoete lusten”, maint Geert, dei wel n beetje honger kregen het, van de laange raaize noar Midwolle. Appie denkt ter net zo over. As ze zo noast nander zitten op de stropakke, te vertellen en te snakken en mit de bainen te baaieren, valt Geert n klompe van de vout. „Hest na nog niks van mien neie klompen zègt”, vragt Geert, as e de klompe in d haand krigt en Appie hom onder de neuze holt. „Joa beste sterke klompen”, zègt Appie. Hai wil Geert nait flaauw moaken mor hai denkt „n dik stok holt veur de centen. Dei kenst mor zuneg bie nander langs krieggen. Doar most wel wiedbains in lopen”.